

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากความไม่เท่าเทียมทางเพศของชนเผ่าพื้นเมืองภาคเหนือของไทย: กรณี กะเหรี่ยง ม้ง และลาหู่ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานเพื่อศึกษาสถานการณ์และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากความไม่เท่าเทียมทางเพศของชนเผ่าพื้นเมืองในภาคเหนือของไทย และเพื่อเสนอแนะนโยบายเกี่ยวกับบทบาทของการศึกษาทางไกลในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากความไม่เท่าเทียมทางเพศของชนเผ่าพื้นเมืองภาคเหนือของไทย โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1 ประชากร

ประชากรที่เป็นเป้าหมายของการศึกษานี้ คือ ชนเผ่าพื้นเมืองในเขตภาคเหนือของไทย ซึ่งเป็นกลุ่มชนเผ่าพื้นเมืองที่ปรากฏชัดส่วนมากที่สุดในประเทศ 3 อันดับ ประกอบด้วย กะเหรี่ยง ม้ง และ ลาหู่ ทั้งในการศึกษาสถานการณ์และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากความไม่เท่าเทียมทางเพศของชนเผ่าพื้นเมืองในภาคเหนือของไทย และ เพื่อเสนอแนะนโยบายเกี่ยวกับบทบาทของการศึกษาทางไกลในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากความไม่เท่าเทียมทางเพศของชนเผ่าพื้นเมืองภาคเหนือของไทย ประชากรชนเผ่าทั้ง 3 กลุ่ม มีจำนวนถึง 606,251 คน จากผลสำรวจจำนวนประชากรชนเผ่าพื้นเมืองในประเทศไทย โดยสถาบันวิจัยชาวเขา กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2563) โดยในจำนวนนี้แบ่งเป็น กะเหรี่ยงร้อยละ 58.11 ม้ง ร้อยละ 24.92 และ ลาหู่ ร้อยละ 16.97 ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 ผลสำรวจปริมาณประชากรชนเผ่าพื้นเมืองในประเทศไทย

ชื่อชนเผ่า	จำนวนประชากร
กะเหรี่ยง (ปกากะญอ)	352,295
ม้ง (แม้ว)	151,080
ลาหู่ (มุเซอ)	102,876

ที่มา: สถาบันวิจัยชาวเขา กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2563)

3.2 กลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาสถานการณ์และปัจจัยที่ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากความไม่เท่าเทียมทางเพศ กลุ่มตัวอย่างจะถูกเก็บสำรวจจากแต่ละชนเผ่า ได้แก่ ครอบครัวที่มีลูก 2 คนขึ้นไปทั้งเพศชายและเพศหญิง โดย 1) เป็นครอบครัวชนเผ่าพื้นเมืองที่มีสัญชาติไทย 2) เป็นครอบครัวที่มีลูก 2 คนขึ้นไปทั้งชายและหญิง 3) เป็นครอบครัวที่มีความเหลื่อมล้ำอันเนื่องมาจากเพศ 4) เป็นครอบครัวที่พ่อและแม่เป็นผู้ปกครองบุตรเท่านั้น เป็นจำนวนชนเผ่าละ 10 ครอบครัว ใน 3 จังหวัด จากชนเผ่ากะเหรี่ยง ม้ง และลาหู่

ในการศึกษาเพื่อเสนอแนะนโยบายเกี่ยวกับบทบาทของการศึกษาทางไกลในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากความไม่เท่าเทียมทางเพศกลุ่มตัวอย่างจะถูกเก็บสำรวจจากผู้ที่ได้รับการยอมรับจากชนเผ่าและบุคลากรทางการศึกษาจากภาครัฐ ประกอบด้วย ผู้นำหมู่บ้านและผู้มีอิทธิพลในหมู่บ้านจำนวน 2 คน ต่อ 1 ชนเผ่าต่อ 1 จังหวัด ในส่วนของบุคลากรจากหน่วยงานทางการศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดเก็บจำนวน 3 คน ใน 1 จังหวัด (ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 1 คน ผู้อำนวยการโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน 1 คน และผู้อำนวยการโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ 1 คน) สรุปดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 จำนวนกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาในวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเสนอแนะนโยบายเกี่ยวกับบทบาทของการศึกษาทางไกลในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากความไม่เท่าเทียมทางเพศของชนเผ่าพื้นเมืองภาคเหนือของไทย

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (คน)		
	ต่อชนเผ่า	ต่อจังหวัด	รวม
ผู้นำหมู่บ้าน	2	6	18
ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	-	1	3
ผู้อำนวยการโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน	-	1	3
ผู้อำนวยการโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์	-	1	3
รวม	2	9	27

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในทั้งสองวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาสถานการณ์และปัจจัยที่ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากความไม่เท่าเทียมทางเพศของชนเผ่าพื้นเมืองใน

ภาคเหนือของไทย และ เพื่อเสนอแนะนโยบายเกี่ยวกับบทบาทของการศึกษาทางไกลในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากความไม่เท่าเทียมทางเพศของชนเผ่าพื้นเมืองภาคเหนือของไทย คือ แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) ซึ่งถูกออกแบบให้อยู่ในลักษณะกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure) เพื่อช่วยให้ผู้สัมภาษณ์สามารถเก็บรวบรวมประเด็นที่ต้องการศึกษาได้อย่างครบถ้วนและมีประสิทธิภาพสำหรับการศึกษาในวัตถุประสงค์ที่ 2 นั้นแบบสอบถามจะเน้นบทบาทของการจัดการศึกษาทางไกล ข้อมูลระดับปฐมภูมิ (Primary Data) จากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยแบบสัมภาษณ์ข้างต้น จะถูกบันทึกเป็นไฟล์ข้อมูลดิจิทัลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปในลำดับต่อไป

สำหรับขั้นตอนการลงเก็บสำรวจข้อมูลในแต่ละพื้นที่ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเตรียมการโดยพิจารณาความเหมาะสมของพื้นที่จากแหล่งข้อมูลต่างๆ โดยหลักเกณฑ์การพิจารณา คือ พื้นที่ศึกษาจะต้องไม่มีความเป็นเมืองมากเกินไป เนื่องจากอิทธิพลของความเป็นเมืองที่ไม่เท่ากันในแต่ละพื้นที่จะส่งผลให้เกิดอคติในผลการศึกษา กล่าวคือ ความเป็นเมืองได้กลมกลืนกับวัฒนธรรมและหลักแนวคิดของชนเผ่าไปแล้ว ทำให้ไม่สามารถวัดผลความเหลื่อมล้ำที่ถูกขับเคลื่อนจากวัฒนธรรมของชนเผ่าได้อย่างแท้จริง หลังจากได้พื้นที่เป้าหมายคณะผู้วิจัยได้ทำการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาบริบทแวดล้อมอื่นๆ ร่วมด้วย อาทิ ความปลอดภัยในการเข้าถึง เนื่องจากเป็นพื้นที่ชายขอบและมีการลักลอบเข้าประเทศรวมถึงการขนส่งสิ่งของผิดกฎหมาย กับเจ้าหน้าที่อุทยานและป่าไม้ เมื่อสอบทวนตามประเด็นข้างต้นแล้วจึงได้ลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลตามกรอบวันที่กำหนดไว้

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลตลอดทั้งการศึกษานี้จะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน โดยส่วนข้อมูลที่ได้จากหัวหน้าครอบครัวทั้งในวัตถุประสงค์ที่ 1 และ วัตถุประสงค์ที่ 2 จะใช้ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อสรุปภาพรวมของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนข้อมูลที่ได้จากผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐทั้งในวัตถุประสงค์ที่ 1 และ วัตถุประสงค์ที่ 2 จะใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) ผ่านการทดสอบไคสแควร์ (Chi-squared Test) เพื่อทดสอบความกลมกลืนของข้อมูล (Homogeneity Testing) ที่ได้จากการสำรวจในแต่ละชนเผ่า ทั้งนี้ เพื่อสรุปประเด็นร่วมหรือข้อแตกต่าง และ มิติศึกษาที่ถูกแฝงอยู่ภายใต้การเปรียบเทียบการกระจายตัวของข้อมูลก่อนนำไปอภิปรายผลในลำดับ (อัจรา ฐิตวัฒนกุล และคณะ, 2560)

สาเหตุสำคัญที่ทำให้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้านิยมใช้ในรูปแบบการศึกษาเชิงคุณภาพมากกว่ารูปแบบอื่น เนื่องจากการศึกษาเชิงคุณภาพมักมีรูปแบบเฉพาะตัว ซับซ้อน และมีการ

เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งทำให้การสรุปผลการศึกษามีความแม่นยำที่ต่ำอันเกิดจากปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ในการศึกษา (Flyvbjerg, 2011) ดังนั้น วิธีการตรวจสอบสามเส้าจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ผู้ศึกษาสามารถจัดการกับอคติ (Biased) ที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็น อคติจากการวัดค่า (Measurement Biased) อคติจากการเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Sampling Biased) หรือแม้แต่ อคติจากกระบวนการศึกษา (Procedure Biased) ทำให้ผลการศึกษามีความแม่นยำ ครอบคลุมทุกมิติ และ น่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น (Yin, 2011)

เพื่อยืนยันความถูกต้องของกระบวนการทำการวิจัยภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โครงการวิจัยนี้ได้ยื่นขอรับการรับรองจริยกรรมการวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยก่อนดำเนินโครงการ (รายละเอียดตามเอกสารขอรับพิจารณาทุนการวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช)

